

DE BOOM MET HET OOR
Annet Schaap & Philip Hopman (ill.)
(door Bert Wastijn)

OVER DE MAKERS

Annet Schaap is in 1965 geboren in de Betuwe. Na het middelbaar onderwijs ging ze naar de kunstacademie en de schrijversvakschool in Amsterdam. Deze Nederlandse dame woont met haar Canadese man Tom en zoontje Jonas in Utrecht. Daar beleeft ze haar kinderdroom als 'kinderboekenmaker', langs het water lopen en verhalen verzinnen. Als auteur en illustrator vindt ze het moeilijk om te kiezen wat ze nu het leukste vindt. Wel verlangt ze om nog veel te mogen schrijven, tekenen en heel veel nieuwe boeken te maken.

Naar: www.annetschaap.com

Philip Hopman (Egmond, 1961) heeft altijd een passie voor tekenen gehad. Andere hobby's had hij niet en aan sport had hij een pesthekel. Na een zeer korte loopbaan op de modeafdeling volgde hij lessen illustratie bij onder andere zijn held Thé Tjong-Khing (die we kennen van onder andere Vos en Haas). In 1988 illustreerde zijn eerste kinderboek "Een reuze heksentoer" en in 1991 begon hij met Hans Hagen aan de serie over Jubelientje, die met haar oma heel veel avonturen beleeft. Daarnaast maakt Philip ook heel wat prentenboeken zoals "Een ober van Niks" en "Temmer Tom. Sinds 2012 ontmoeten we Philip samen met Ted van Lieshout in de serie over Boer Boris, die met zijn broertje en zusje en een hoop beesten op een boerderij woont. Misschien gelinkt aan zijn eigen 'boerenleven'? Want Philip woont inmiddels in Egmond met 1 vriend, 3 paarden, 7 schapen, 4 kippen, 1 haan, 1 ezel en 1 parttime hond.

Naar: www.philiphopman.nl

1. VOOR HET LEZEN

In 'De boom met het oor' volgen we een kleine jongen die niet kan wachten om na schooltijd te vertellen wat hij die dag voor bijzonders heeft ontdekt. Maar... wat als niemand tijd heeft om te luisteren? Wat als mensen je horen maar niet luisteren? Wat als ... er in de stam van de hoogste boom een oor zit. Een oor dat echt luistert?

Hieronder staan 2 introducties: de ene volgt eerder een filosofisch kringgesprek, de ander eerst een beeldende muzische activiteit ter inleiding. Afhankelijk van de tijd kan je ze apart of aansluitend gebruiken.

Introductie: Wat als je écht iets wil vertellen... maar er is niemand die luistert?

Ga met de kinderen in een kring zitten. We gaan op zoek in de leefwereld van de kinderen.

- Wie van de kinderen heeft ooit al iets geweldig meegemaakt? (Op school, in de bib, in de jeugdbeweging ...)

- Wie had ooit eens iets dat hij/zij écht aan iemand wilde vertellen? *(Een leuk cadeautje gekregen, een ruzie met een vriend(in) ...)*
- Wie maakte dan al eens mee... dat er niemand was waar hij/zij dat kon (of durfde) aan vertellen? *(Niemand thuis, niemand wilde luisteren ...)*
- Wat doen ze dan? *(Tegen een huisdier praten, tegen een knuffelbeer, wachten tot iemand thuis komt, er een tekening over maken ...)*
- Hoe voelen ze zich dan (of denken ze zich te voelen als dat zou gebeuren)? *(Niets speciaal, ongelukkig, alleen ...)*
- Nu, als iemand iets vertelt, dan vindt hij/zij het ook belangrijk dat je luistert. Wat is dat eigenlijk, luisteren? *(Je oren gebruiken, onthouden wat de ander je zegt, kijken naar elkaar ...)*
 - o Heeft iemand je ooit gezegd 'dat je niet luistert'? *(mama of papa ...)*
 - o Wanneer was dat dan? *(Als ze me iets vragen en ik het niet gedaan heb? Of ik iets deed wat ik eigenlijk niet mocht ...)*
 - o Was dat dan ook zo? Dat je niet luisterde? Vertel!
- Wat zou dan het verschil zijn tussen "luisteren" en "echt luisteren"?
 - o *Luisteren: wanneer je de woorden hoort, maar misschien niet begrijpt over wat het gaat of niet doet wat er gevraagd wordt of niet heel erg goed oplet ... (voorbeeld)*
 - o *Echt Luisteren: wanneer je héél goed probeert op te letten. Het belangrijk vindt om goed te begrijpen wat de ander zegt, de ander laat uitspreken. Vragen stelt als iets niet duidelijk is ...*

Zo was er eens een jongen op zoek naar iemand die Echt naar zijn verhaal wilde luisteren. Hij had namelijk iets te vertellen. Lees je mee?

Introductie: Een boom met een ... oor?

De titel van dit boek "De boom met een oor" ... Toch een beetje bijzonder. Hoe ziet dat er dan uit? Laat het ons samen ontdekken!

Materiaal

- Verf/Stiften/Potloden/Wasco's ...
- Papier

Opdracht

- Stap 1 Laat de kinderen (samen of alleen) nadenken over hoe dat dat er nu uitziet. "Een boom met een oor." Het is de grootste boom van het park én een oor dat écht luistert.
- Stap 2 Laat de kinderen het materiaal die ze nodig hebben, verzamelen.
- Stap 3 Geef de kinderen een 10-tal minuten.
- Stap 4 Doe een rondje. Overloop alle tekeningen en waardeer ze. (Dit stimuleert de creativiteit). Geef ze daarna een plekje in de ruimte.

Tip: Waarom eens niet met collages werken? Zorg dat je prenten van bomen en hoofden hebt en laat ze die combineren.

2. TIJDENS HET LEZEN

Tips en opvallende elementen

- Dit prentenboek bevat grote tekeningen en (nogal) veel tekst. Als je gaat voorlezen, hou je hier best rekening mee: het kan even duren voor je de bladzijdes omdraait. Er valt veel te zien op de illustraties die heel gedetailleerd zijn. Je kan kiezen of je af en toe stil te staat om ook met de prenten te werken.
- Bijvoorbeeld op p. 3-4 wordt gesproken over mannen met helmen. Zien ze die dan staan? *(Pagina 4)*
- Of op pagina 5-6 begint het met regenen. Hoe merken de kinderen op dat het begint te regenen? Want er zijn geen druppels te zien! *(Er zijn mensen met een paraplu, er houdt iemand iets boven het hoofd terwijl over straat gelopen ...)*
- Diezelfde pagina komen we in de school van de jongen terecht. Zien de kinderen waar de school is op de tekening? *(rechts, pagina 6)* Er zijn twee klassen te zien. Als ze goed luisteren, weten ze in welke klas de jongen zit. *(Hij heeft een juf, dus de klas op het gelijkvloers.)*
- Merk je op hoe op p. 7-8 de jongen niet in de groepstekening, maar ergens in een hoekje staat? Waarom zou dat zijn? *(Voor mij onderstreept het zijn eenzaamheid.)*

- De illustrator heeft trouwens goed gekeken naar de mobiliteit in de stad. We ontdekten al op p. 3-4 heel wat verschillende voertuigen ((plooi)fiets, auto, step ...) en zien dat opnieuw op p. 9-10 waarbij een gewone en plooi-fiets zijn afgebeeld. Hebben ze dat ooit al gezien, de kinderen? De grote trap accentueert trouwens hoe de jongen 'klein' is (en zich 'klein' voelt), niet?
- Vind je de jongen trouwens telkens terug? Want hij is (bewust?) niet altijd heel centraal te zien op de tekeningen.
- Over het algemeen nodigen de prenten uit om te (blijven) kijken. Stadstaferelen die herkenbaar zijn voor wie in een (drukke) stad woont. Heel wat dieren die voor kinderen dichtbij natuur heel herkenbaar zijn? Je herkent koolmeesjes, kraaien, eksters, roodborstjes, lieveheersbeestjes, muisjes ... bij de boom.
- Herken je trouwens op p. 33-34 het oor in de boom? Zien de kinderen dat ook?
- Op de laatste tekening zien we de Zwarte Kraai. Zie je hem/haar kijken? Hoe kijkt hij/zij? *Kijkt de vogel niet naar de twee insecten op de tak?... opgelet!*
- Ook de taal is heel rijk. Probeer voor te lezen (en niet te vertellen). Zo houd je de oorspronkelijke opbouw het beste in stand. Je vindt hieronder meer over die uitspraken.

3. NA HET LEZEN

Richtvragen over het verhaal

Het boek is van filosofische aard. Veel zaken zijn dus open voor eigen interpretatie en niet juist/fout. Ook bij de richtvragen over het verhaal is dat zo. Dat maakt het enerzijds voor de begeleider van het gesprek makkelijk en moeilijk, maar het kan ook de kinderen uitdagen: het idee van juist/fout loslaten.

Eerst... Het Kleine Verhaal

- In het boek ontdekken we naast het verhaal van de jongen ook de Tragedie van Trude. Wat is er gebeurd? *(Zie pagina 12: Trude werd opgegeten door een zwarte kraai die haar uit haar schildje pikte.)*
- Wat vertelt haar kever-man aan de boom? *(Hij vertelt over hun lange huwelijk (eindeloos: zo een hele halve dag). En hoe ze eitjes had gelegd en ze zoenden in de struiken.)*
- Het mogen vertellen doet iets met het verhaal van de kever. Er staat "De boom luistert. En door het luisteren wordt het verhaal nog mooier en groter. En erger. De insecten bij de stam luisteren allemaal mee en het lijkt of de arme Trude weer levend wordt, of ze haar allemaal zo voor zich zien... (p. 28). Wat zou die zin betekenen? *(Het wordt precies echt. Door over Trude te vertellen, vergeten we haar niet. Ze blijft zo in leven in de gedachte. Doordat de boom ook zo luistert, en de kever vol emotie zijn verhaal vertelt, is het precies of we er bij zijn.)*
- De insecten lijken boos dat de Kleine Jongen zijn beurt niet afwacht. Was dat dan de bedoeling van hem? *(Neen, hij wist het niet.)* Waarom denken de kinderen dat? *(Hij wil zich excuseren, hij schudt zijn hoofd ...)*

Het Verhaal van de Kleine Jongen

- Hebben we zelf goed geluisterd naar de kleine jongen? Welk verhaal wilt hij ons vertellen? *Hij was vandaag in de gymles (= turn les) niet meer de kleinste van de klas. De rij van jongens gaat van groot naar klein, en hij was niet meer de laatste! En dat ging gewoon 'vanzelf'.)*
 - o Is dat zo? Gaat dat 'niet meer de kleinste zijn' vanzelf? *(Iedereen groeit op eigen tempo. De ene week of maand wat meer, de andere wat minder. De ene persoon wat sneller, de ander in stukjes. En zo gebeurt dat. Dat is de natuur.)*
 - o De hoeveelste grootste is hij nu? *(De op 6-na grootste!)*
- Hoe reageren de insecten en de boom op zijn verhaal? *(Ze verklaren ook dat hij groeit. Ze luisteren, zijn minder boos.)*
- De Kever-man (die verdrietig is over Trude) zegt ook dat hij al groeit. Over Trude heen groeien. Wat betekent dat? Is dat hetzelfde groeien? *(Over iemand heen groeien, betekent dat je begint te aanvaarden dat iets is zoals het is (Trude is dood. Dat doet veel pijn. Je kan niet veel veranderen dat de kever dood is. Straks worden de kinderen geboren en dan komt hij misschien een andere knapperd tegen om mee te trouwen?)*
- Van in het begin van het verhaal deed de jongen een poging om zijn verhaal aan iets/iemand te vertellen. Weten we nog wie/wat dat allemaal is? *((1) de juf in de klas, (2) de andere kinderen (na de schoolbel), (3) de ouders van de andere kinderen, (4) de sleutel rond zijn nek, -niet aan vreemden, want dat is regel 1-, (5) de vogels in de boom, (6) de hond met de stok, (7) De insecten en de boom! Eindelijk.)*
- Na de aanvaring met de insecten op p. 31-32 gebeurt er iets met de jongen. Hij wil plots zijn verhaal niet meer vertellen! Waarom zou dat zijn? *(Omdat hij per ongeluk zijn beurt niet had afgewacht, werd hij wat boos aangevallen door de insecten. Hij schrok (volgens mij) en voelde zich opnieuw 'te veel' of*

'overbodig'. Dus hij wilde liever niets meer zeggen. Misschien uit schrik om het opnieuw fout te doen? Maar toen wilden alle insecten toch graag zijn verhaal "dat zo belangrijk was" horen.)

Over de taal: Hieronder staan wat talige stukjes uit het boek. Afhankelijk van je groep, kan je dieper ingaan op wat ze betekenen. Begrijpen de kinderen ook waarom dit eerder speciale zinnen zijn? Beschouw elk citaat als vertrekpunt om samen te filosoferen. (Er zijn geen echt foute antwoorden. Het nadenken is belangrijker dan het "juist zijn". Vul zeker aan indien nodig met eigen materiaal.)

- "... en uit een radio *schreeuwt muziek*, alsof er nog geen herrie genoeg is." (p. 3)
 - "En tussen het bouwen door raast de stad gewoon verder, zoeken auto's hun weg, *kruipen bussen als ronkende rupsen, stroomt er een wilde rivier van fietsers en voetgangers. ...*" (p. 4)
 - "Bomen kunnen nergens heen om te schuilen. Ze staan vastgegroeid op de plek waar ze ooit zijn begonnen." (p. 5)
 - "'Sleutel,' fluistert hij. 'Vandaag is er iets gebeurd...' Maar de woorden ketsen af op het staal." (p. 8)
 - "Een kleine tragedie, die geen mens heeft gezien, maar die daarom niet minder droevig is." (p. 11)
 - "In het park ruisen de bomen in de lucht vol uitlaatgassen." (p. 14)
 - "Maar hij voelt zijn verhaal en hoe graag het eruit wil." (p. 21)
 - "Maar iedereen heeft een verhaal en oren zijn zeldzaam." (p. 24)
- Wat onthouden de kinderen nu het meest, na afloop van het verhaal? Kunnen ze aan elkaar de 'boodschap' proberen vertellen?

Richtvragen over de illustraties

Tijdens het lezen zijn de prenten al wat meer in detail aan bod gekomen. Nu komt het bespreken van de illustraties meer in het algemeen. Bekijk samen met de groep de kaft en de tekeningen in het boek. Wat vinden ze van de tekening (probeer de begrippen mooi of lelijk te verrijken door ook 'grappig', 'blij', 'verdrietig', 'veel kleur' ... te introduceren via vraag/antwoord)? Laat de kinderen nadenken wat ze van de tekening of delen van de prenten vinden. Het helpt om hen te laten omschrijven wat ze zien.

- Voorbeeld: Vraag welke dingen ze grappig vonden, wat ze zelf wel of niet zouden tekenen, een kleur die ze meer of minder zouden gebruiken ...
- Voorbeeld: Kunnen ze een gezichtje tekenen bij de tekening? Voelen ze zich blij of droef bij de tekeningen? Is er een verschil van gevoel bij verschillende tekeningen?
- Vinden de kinderen dat de stijl bij het verhaal past? Waarom wel? Waarom niet?
- Laat de kinderen naar een tekening kijken. Hoe denken ze dat de tekeningen tot stand zijn gekomen? Hoe heeft de illustrator dat aangepakt?
 - Hij nam een wit papier. En dan? Wat deed hij volgens de kinderen eerst? Wat tekende/kleurde hij dan? ...
- Welke kleuren gebruikte de illustrator het meeste?
 - Welke kleuren in de stad (grijs ...) (het regende ook!)
 - Welke kleuren in het park (groen, rood, geel ...) → zou het herfst zijn?
- Wat vinden de kinderen verder van de prenten? Hoe ervaren ze de (vele) prikkels en impulsen van de tekeningen? Is het voor hen te druk?
 - Merken de kinderen een contrast tussen de 'drukke' van de stad waar iedereen het druk heeft en de omgeving van de boom (met de insecten) waar de dieren tijd nemen voor elkaar?
 - Hebben ze bij de drukke stadstekeningen het gevoel dat ze er zelf ook middenin zitten? Hoe zou dat komen? (perspectief op ooghoogte trekt je er echt mee in – je kan vergelijken met de laatste prent, die is vanuit vogelperspectief).
 - De drukte in het hoofd van de jongen valt ook weg op het einde van het verhaal. Hoe zie je dat in het verschil tussen de tekeningen in het begin en het einde?
- Zijn er tekeningen die ze herkennen vanuit het echte leven? Zoals de stad, de natuur? Waar wonen ze zelf?

Aan de slag: Zoek een boom. Zoek een oor. Zoek iets wat luistert.

Met deze drie zinnen sluit het boek af. Wat denk je dan... van het omtoveren van de ruimte in een LuisterRuimte?

Materiaal

- Papier en tape (of post-its)
- Stiften en potloden

Opdracht

Stap 1 Verdeel de post-its (of papier & tape) onder de kinderen. Geef ook elk kind iets om te tekenen.

Stap 2 Laat de kinderen een oor tekenen. (zie hieronder)

Stap 3 Laat de kinderen nadenken over iets in de ruimte waar ze graag eens tegen willen praten. Laat de kinderen nu hun oor ophangen ergens in de ruimte (uitknippen + tape, of de post-it) en terugkomen naar de groep.

Stap 4 Laat de groep kinderen leiden van oor tot oor. Laat het kind vertellen waarom hij/zij dat stukje gekozen heeft of net dat uitpikte om een oor te krijgen.

Tip: lukt dit niet of denk je dat dit te moeilijk is? Geen probleem. Laat ze dan iets tekenen. Een persoon, dier, ding ... die voor hen een 'oor' heeft. Die echt naar hen luistert.

Aan de slag: leren luisteren!

Kunnen de kinderen écht luisteren? Met deze kleine oefening proberen we hun luisterskills verder aan te scherpen. Je hebt geen materiaal nodig.

Stap 1 Laat de kinderen per 2 gaan zitten, verspreid over de ruimte.

Stap 2 Vraag de kinderen na te denken over een bijzonder verhaal. Ze denken daarover na in stilte, in hun eigen hoofd.

Stap 3 Laat in elk duo een kind zijn/haar verhaal vertellen aan de ander. De ander mag voorlopig niets zeggen, vragen of onderbreken. Je zal hen straks vragen het verhaal zo juist mogelijk na te vertellen. (= helpt hen stimuleren om goed te luisteren.)

Stap 4 Is het verhaal verteld? Dan mag de luisterende vragen stellen (als hij/zij dat wil).

Stap 5 Wanneer de verteller klaar is, mogen ze hun hand opsteken. Dan heb je zicht op wie klaar is en wie niet. Nu mag de 'luisteraar' het verhaal navertellen. Wat hebben zij begrepen wat er gebeurd is. Hopelijk is de oorspronkelijke verteller akkoord over wat er is gezegd!

Stap 6 Nu mogen de rollen omkeren.

Stap 7 Koppel daarna terug. Wie kon luisteren? Wie kon vertellen?

Deze oefening is (ook voor volwassenen) niet evident. Kinderen vertalen ze vaak heel eenvoudig en simpel. Leg de eigen verwachtingen niet te hoog: wanneer een kind een zin vertelt, is dat helemaal ok. Het gaat vooral over het bewustworden van 'vertellen' en 'luisteren'. En de ander de ruimte leren geven om te vertellen.

Tip: je kan dit ook in een cirkel doen. Je vraag een kind om voor de hele groep iets te vertellen. Je vraagt daarna aan de andere kinderen om het na te vertellen. Dit kan minder veilig zijn voor de kinderen, het kan wel helpen om te ondersteunen als de groep dat nodig heeft.

ANDERE LEESTIPS

- Noor doet haar zin / Moniek Vermeulen, Sofie Nachtegaal (De Eenhoorn, 2020)
- Wat niemand had verwacht / Marit Törnqvist (Querido, 2009)
- De kleine walvis / Benji Davies (Luitingh Sijthoff, 2019)

Juryleden kunnen online op de KJV-boeken reageren. Ga naar www.kjv.be, klik op 'Welke boeken moet ik lezen' en dan op de groep en het boek in kwestie.